

Földrajz szakmódszertani képzés rendszere az ELTE-n

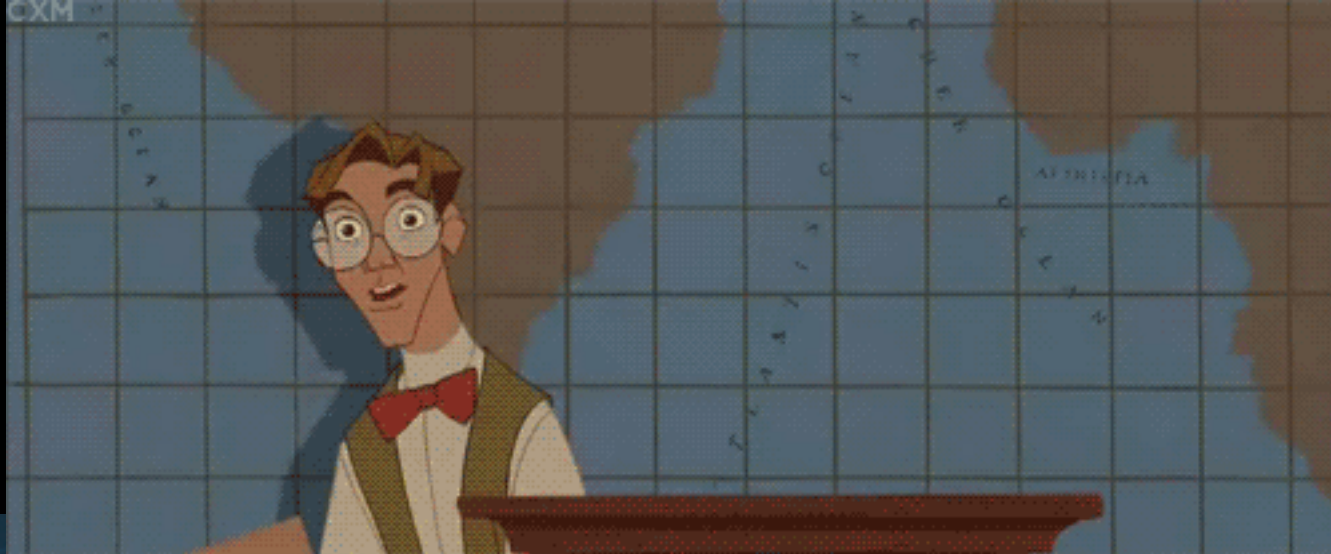

Szaktárgyszertani kurzusok

	5.	6.	7.	8.	9.	10.
A földrajztanítás alapjai ea.	2 (k)					
Tevékenységalapú földrajztanítás ea.		1 (k)				
Tevékenységalapú földrajztanítás gy.		1				
Kompetenciaalapú földrajztanítás ea.			1 (k)			
Kompetenciaalapú földrajztanítás gy.			1			
Földrajzi tananyagfeldolgozás gy.				2		
Földtudományi vizsgálódások 1.gy.					2	
Földtudományi vizsgálódások 2.gy.						(2)
Társföldr-i folyamatok tanítása gy.						(2)
Fr-i tanulási-tanítási technikák gy.						(2)
Összefüggő tanítást kísérő szemin. 1.						1 (11.)
Összefüggő tanítást kísérő szemin. 2.						2 (12.)
Modulzáró vizsga						x

Tanítási kurzusok

	8.	9.	10.	11.	12.
4+1-es képzés					
Szaktárgyi tanítási gyak.	2				
Összefüggő tanítási gyak.		x	x		
5+1-es képzés					
Szaktárgyi tanítási gyak.			2		
Összefüggő tanítási gyak.				x	x

A földrajztanítás alapjai

Tartalom

- **A földrajztanítás módszertanának tárgya, feladata**
A tantárgy feladatai, szerepe, helye a köznevelésben
- **Tantervelméleti alapok – Hagyományos földrajztantervek**
- **Háromszintű tantervi szabályozás: NAT – kerettantervek – helyi tantervek**
- **A Nemzeti alaptanterv és a kerettantervek földrajzi követelményrendszere**
- **A tanulók térrel kapcsolatos fogalmi váltásai, tévképzetei**
- **A tanulók térfogalmának fejlesztése**
- **A tanulók térképpel kapcsolatos fogalmi váltásai**
- **A tanulók időbeli fogalmi váltásai és tévképzetei**
- **Regionális földrajzi szemléletmód**

Könyvek, tanulási segédanyagok

A FÖLDRAJZTANÍTÁS MÓDSZERTANI ALAPJAI

Mielőtt tanítani kezdene...

DR. MAKÁDI MARIANN

ELTE TTK FFI Földrajz szakmódszertani csoport, Budapest, 2020

ISBN 978-963-489-204-5

A FÖLDRAJZTANÍTÁS MÓDSZERTANI ALAPJAI 2.

Hogy tudatosan végezze...

DR. MAKÁDI MARIANN

ELTE TTK FFI Földrajz szakmódszertani csoport
Budapest, 2020

www.geogo.elte.hu

Segédanyagok

Mik a földrajz szak módszertan új irányzatai?

Mire kell figyelni a földrajztanítás során?

Hogyan készülünk fel a földrajztanári mesterségre?

Ehhez kapsz sokféle szemléleti és tartalmi segítséget.

Jó gyakorlatok

Mások hogy csinálják? – Tanulnék tőlük

Módszereket, ötleteket találsz a földrajztanításhoz

Én hogy csinálom? – Megmutatom

Fotótár

Böngéssz! Csodáld! Használd!

Csaknem 2000 képet találsz, ami segít a földrajztanításban, ha meg akarod ismertetni, fel akarod fedeztetni, meg akarod értetni a

Melyiket válasszam?

Milyen tankönyvekből tanulják a földrajz szak módszertant az egyetemisták?

Milyen tankönyvekből, munkafüzetekből, atlaszokból tanulják a földrajzot?

Megmutatjuk!

Kapcsolattartás
dr. Makádi Mariann
makadim@caesar.elte.hu
koborc2@gmail.com

A földrajz szakmódszertan

A földrajztanítás módszertanának tárgya

Az iskola általános didaktikai, képzési és nevelési feladatait aktualizálja a földrajztanítás-tanulás folyamatára

a szervezett
földrajztanítá
s lehetőségei

a tantárgy
tanítási mód-
szerei elméleti
úton, de a
gyakorlatra
vonatkoztatva

földrajztanítás
során alkalma-
zott speciális
fejlesztési
(képzési és
nevelési)
eljárások

A földrajztanítás módszertanának tárgya

tantárgy-pedagógia

= ismeretanyag megszeresztetés
+ képzés +
személyiségfejlesztés

A földrajztanítás módszertanának feladata

1.

A földrajzi tananyag kiválasztási irányelveinek meghatározása

2.

A tananyag feldolgozásához szükséges módszerek kidolgozása

A földrajztanítás módszertanának feladata

3.
A módszerek
optimális alkalmazási feltételei
törvényszerűségeinek meghatározása

4.
A földrajztanítás
speciális szervezeti formáinak kidolgozása

Ehhez figyelembe veszi:

- az életkori sajátosságokat**
- a földrajztanítás hagyományait, tapasztalatait**
- az alap- és a segédtudományok új eredményeit**
- a társadalmi elvárásokat**

**földrajz-
tudomány**

**filozófia
(logika)**

**földrajztanítás
módszertana**

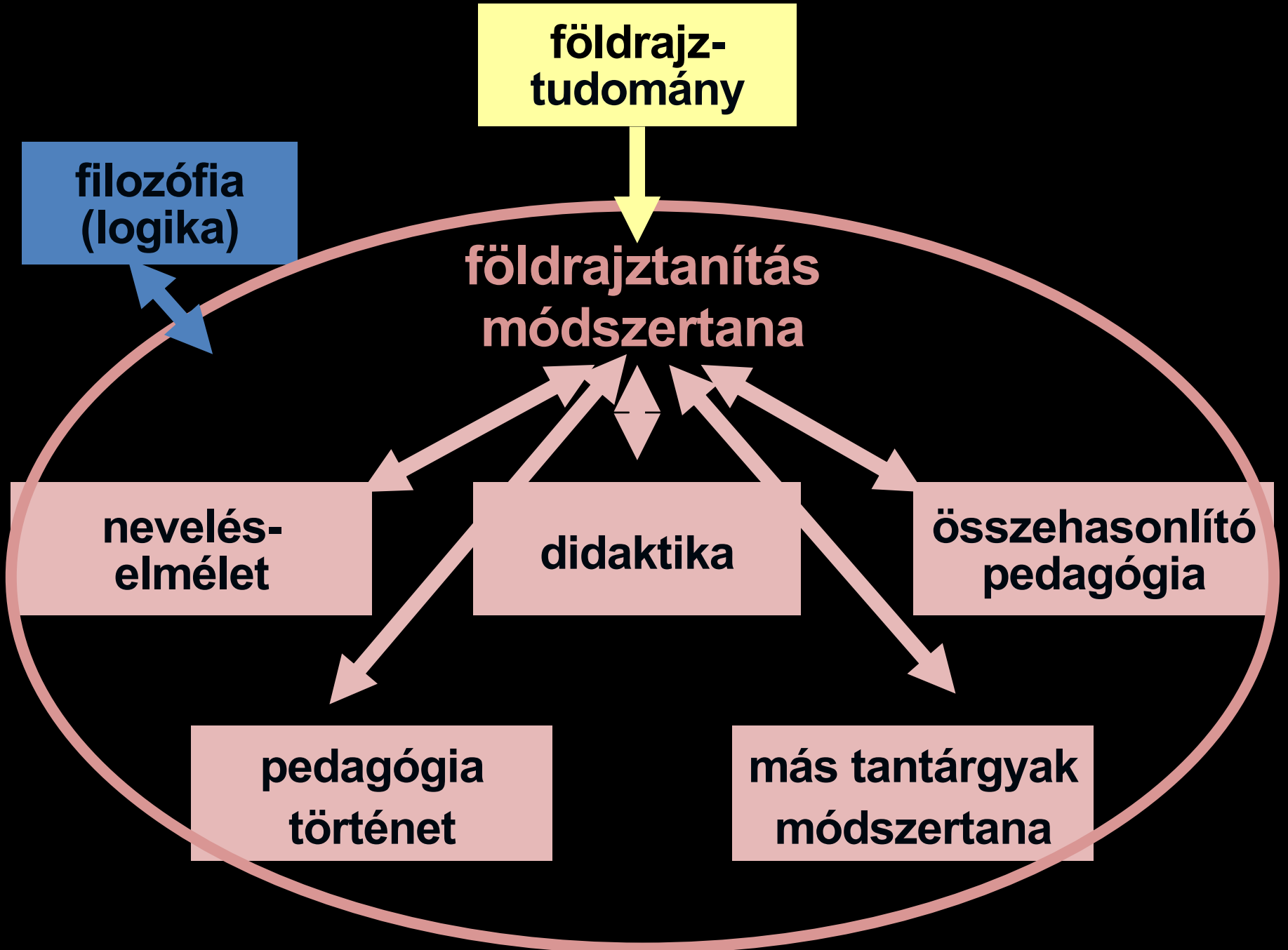
**nevelés-
elmélet**

didaktika

**összehasonlító
pedagógia**

**pedagógia
történet**

**más tantárgyak
módszertana**

A földrajz tantárgy szerepe és helye a közoktatási rendszerben

**Az egyik legnehezebben
tanítható tantárgy
az iskolában**

Látzólag könnyű, látványos

⇔ sok a tényanyaga ⇔ kevés az oktatási idő

⇔ bonyolult az összefüggésrendszere

⇔ alapvető rendező elve a tér – a természet és a társadalomtudomány valamennyi sajátosságának térbeli rendjét felöleli

⇔ a közoktatásban egyedi szerepet tölt be

Gyakorlati életből merít ⇒ könnyen elképzelhető, szemléltethető

⇔ módszertana nehéz, időigényes

Mi a
földrajz?

tudomány?

tantárgy?

A földrajz mint tudomány

Földtudományok $\Rightarrow$ **geográfia**

= kéreg + vízburok + levegőburok $\Rightarrow$ bioszféra (élet)
az itt lezajló természeti és társadalmi folyamatok
által kialakított rendszerek elrendeződéseivel és
törvényszerűségeivel foglalkozó tudomány

természet-
földrajz

társadalom
-földrajz

A földrajz mint tudomány

Földtudományok $\Rightarrow$ **geográfia**

= kéreg + vízburok + levegőburok $\Rightarrow$ bioszféra (élet)
az itt lezajló természeti és társadalmi folyamatok
által kialakított rendszerek elrendeződéseivel és
törvényszerűségeivel foglalkozó tudomány

természet-
földrajz

társadalom
-földrajz

általános
földrajz

regionális
földrajz

A földrajz mint tantárgy

földrajztantárgy tárgya > földrajztudomány tárgya

A földrajz mint tantárgy

földrajztantárgy tárgya > földrajztudomány tárgya

A földrajz mint tantárgy

földrajztantárgy tárgya > földrajztudomány tárgya

A földrajz mint tantárgy

szemlélete: integrálja a tudományterületek anyagát

módszere:
vizsgálat $\Rightarrow$ leírás
kapcsolatkeresés
előrettekintés

megközelítésmódja:
az ember / társadalom,
az ismeretek gyakorlati
alkalmazása

Szerepe a köznevelési rendszerben

Egyedülálló!!!

- Számos tudomány egyedüli képviselője
- Híd a természet- és a társadalomtudományokat közvetítő ismeretkörök között – szintetizáló
- Egyszerre a természeti és a társadalmi evolúciót
- Tartalma és módszere egybeforrt a környezettel
- Alapvető rendező elve a tér (térbeli tájékozódás + a társadalmak működésének térbeli különbségei)
- A nemzettudat kialakításának színtere
- Nemzetközi nevelés ⇒ regionális- és Európa-tudat
- Globális szemléletmód
- Felkészítés a környezeti problémák kezelésére
- Felkészítés a fenntarthatóság elvének megvalós-
ra

A földrajz és a többi tantárgy ambivalens viszonya

**Földrajz = szintetizáló, integráló tantárgy a
természettudományos tantárgyak között**

**a többi természettudomány tudásrendszerére vonat-
kozna**

**⟷ valójában a földrajz nem teszi
tanulása előbb befejezőik, mint a többi
természettudományos tantárgy**

Az általános iskolából hozott természettudományos ismeretek felhasználása alig

mert nagyon bizonytalanok, hiányosak és esetlegesek az alapok

természettudományok óraszámának drasztikus csökkenése

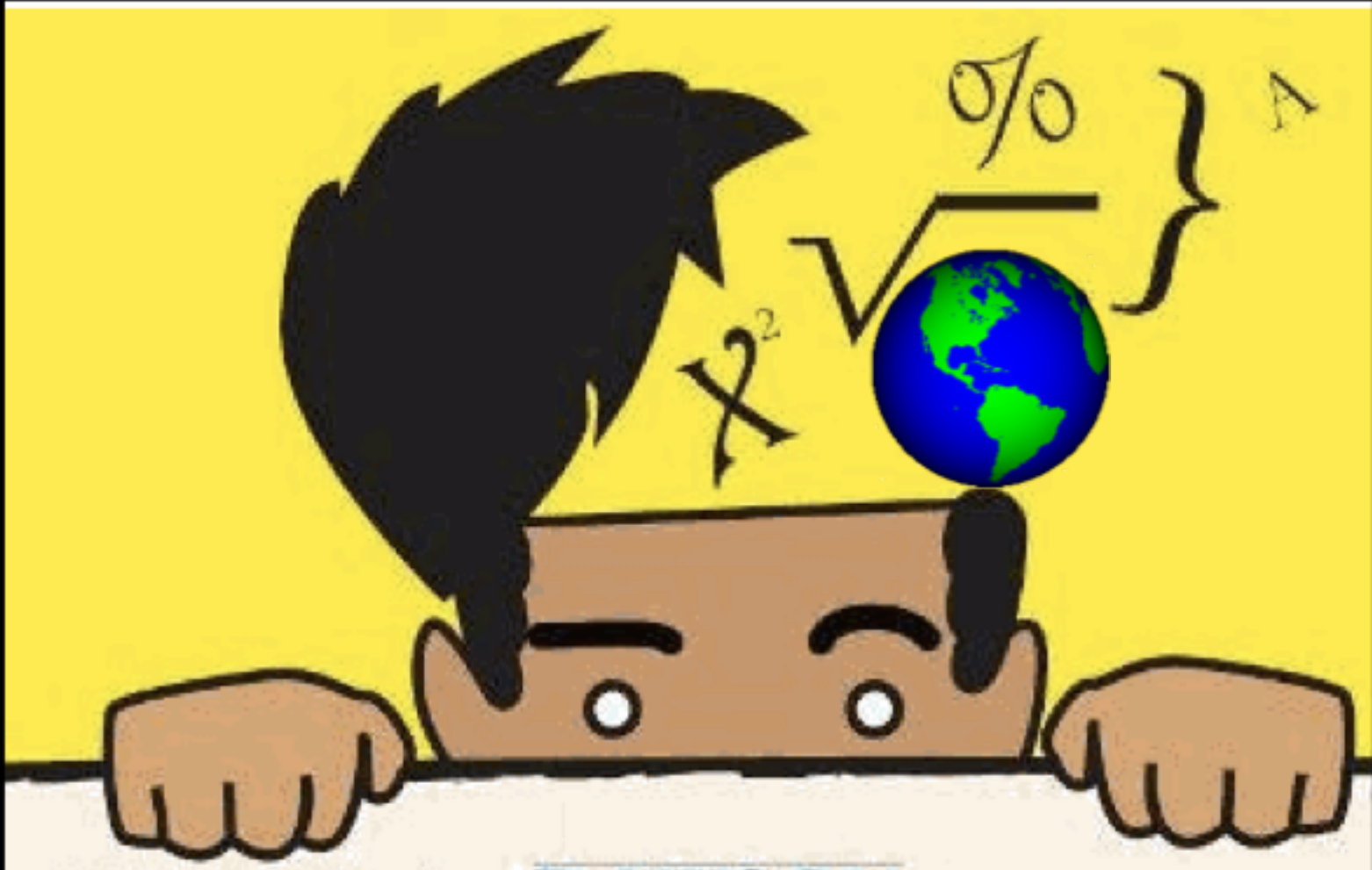
- **a Föld és vele együtt az egész emberiség előtt álló kihívások a korszerű természettudományos ismeretek és szemlélet nélkül megoldhatatlanok**
- **a kihívásokból adódó veszélyek elkerüléséhez nem elég egy társadalmi elit tisztánlátása, az átlagember felelős viselkedésére is szükség van**

**A földrajz tantárgy időkeretének nagy részében
a társadalomtudományokat,
és nem a természettudományokat alapozza**

**a szűk oktatási időkeret jelentős része
a társadalom-földrajzi ismeretek
elsajátítására szolgál
(az új tartalmak hozzáadódtak a korábbi
természetföldrajzi tartalmakhoz)**

**természetfr. – társadalomfr. arány
általános iskolában: 50% – 50%
középiskolában: 1/3 – 2/3**

Műveltségi kitekintés

Iskolaevolúció

Az élet iskolája

Spontán tanulás, szocializáció

Öröklött tanulási célú aktivitások

↓ **korai történelmi időkben**

Az ismeret iskolája

Szándékos szóbeli és írásbeli tanulás

↓ **középkortól ⇒ 1962-től**

A cselekvés iskolája

Tanulási célú tevékenységek

↓ **1978-tól ⇒ NAT-2007-től**

Kompetenciaalapú iskola

Képességek elérésére irányul tevékenységek

NAT-2007-től

	1. korszak	2. korszak	3. korszak	4. korszak	5. korszak	6. korszak
Társadalmi típus			agrár társadalom	ipari társadalom	információs társadalom	fogalmi társadalom
Jellemző gazdasági ág	vadászat, gyűjtögetés	kezdetleges földművelés	gépesített földművelés	ipar	információ-gazdaság	hálózati gazdaság
Eszköz	íj, balta	ásó	eke	gőzgép	számítógép	világháló
Tipikus munkaerő	önellátó					
			földművelő	gyári munkás	informatikus	rendszer-szervező, művész
Társadalmi elit			papság	polihisztor	szakodossodott tudós (specialista)	rendszer-szemléletű alkotó
Világkép	archaikus	mágikus	mitikus	racionális	pluralista	
Paradigma			deista	reprezentációs		hálózati
Tanuláselmélet				kognitív	konstruktív	konnektivista

A természettudományos műveltségkép kompetenciaalapú modell

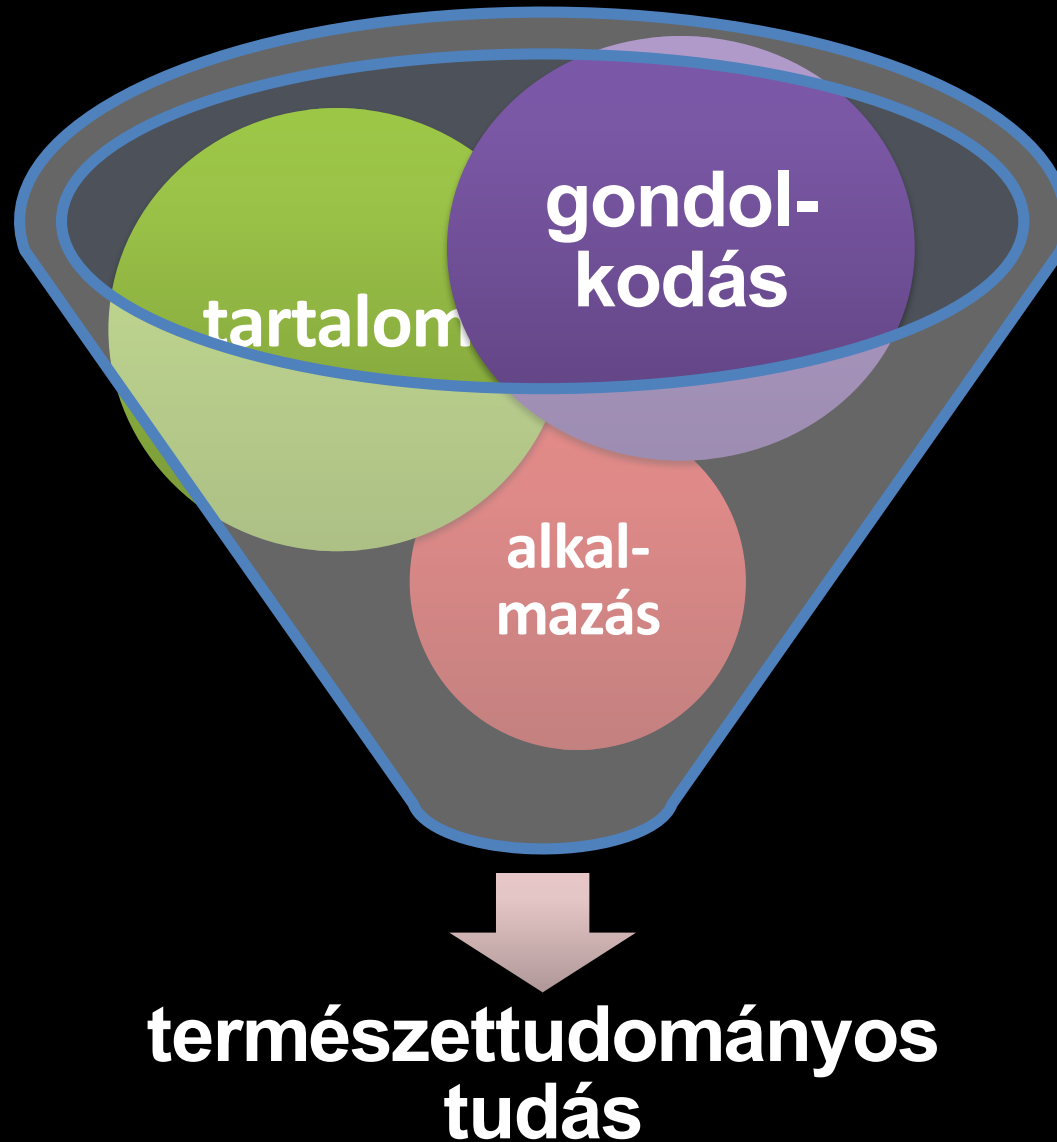
- ismereti
kompetencia
- megismerési
kompetencia

- etikai
kompetencia

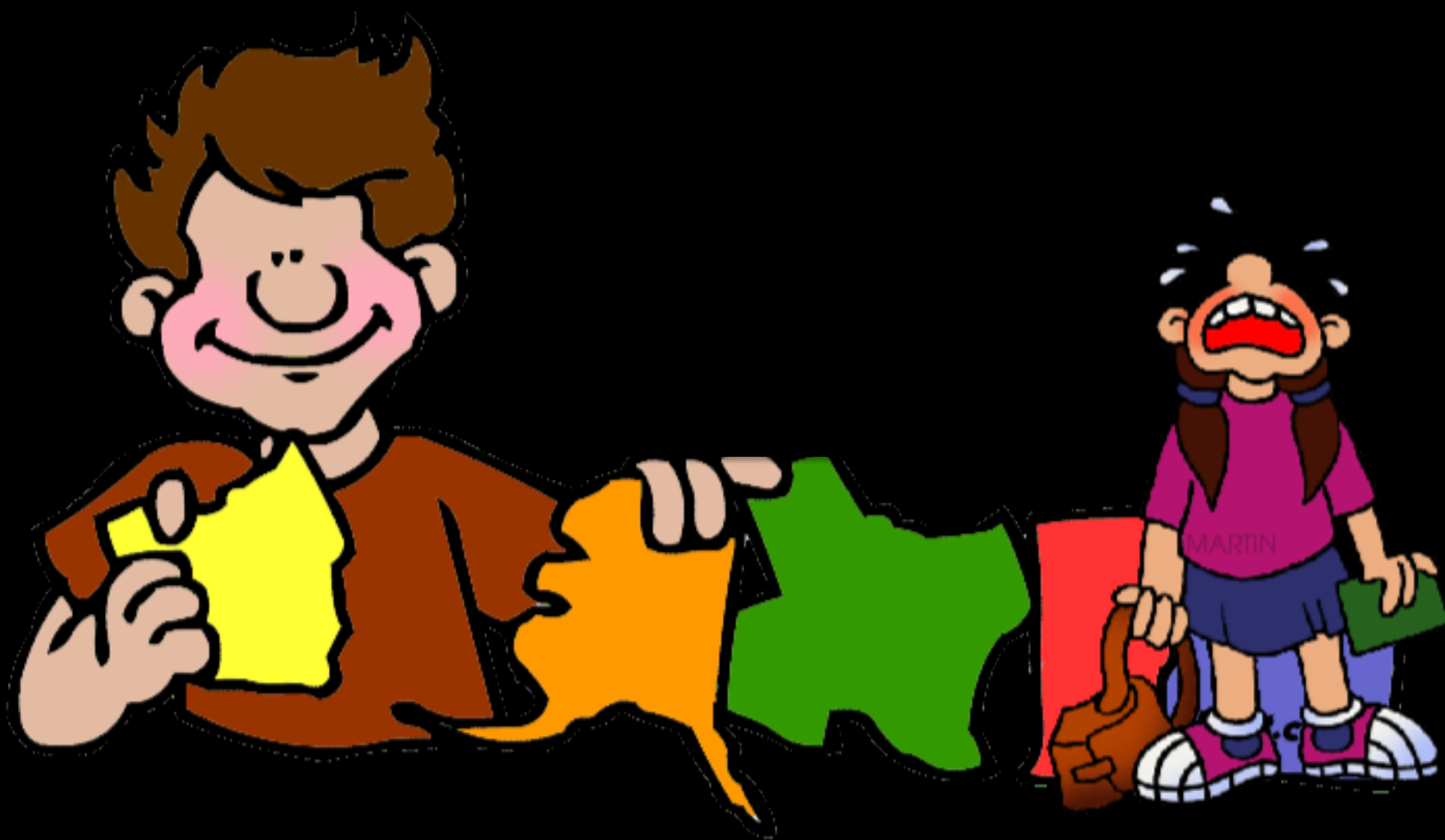
**természettudományos
műveltség**

- tanulási kompetencia
- társadalmi kompetencia
- tevékenység kompetencia
- kommunikációs
kompetencia

A természettudományos tudás dimenziói

Mivel foglalkozik a földrajztantárgy?

Kérdések

LEÍRÓ korszak

OKNYOMOZÓ korszak

Mi az?
Hol van?
Milyen?
Mikor?

Miért?

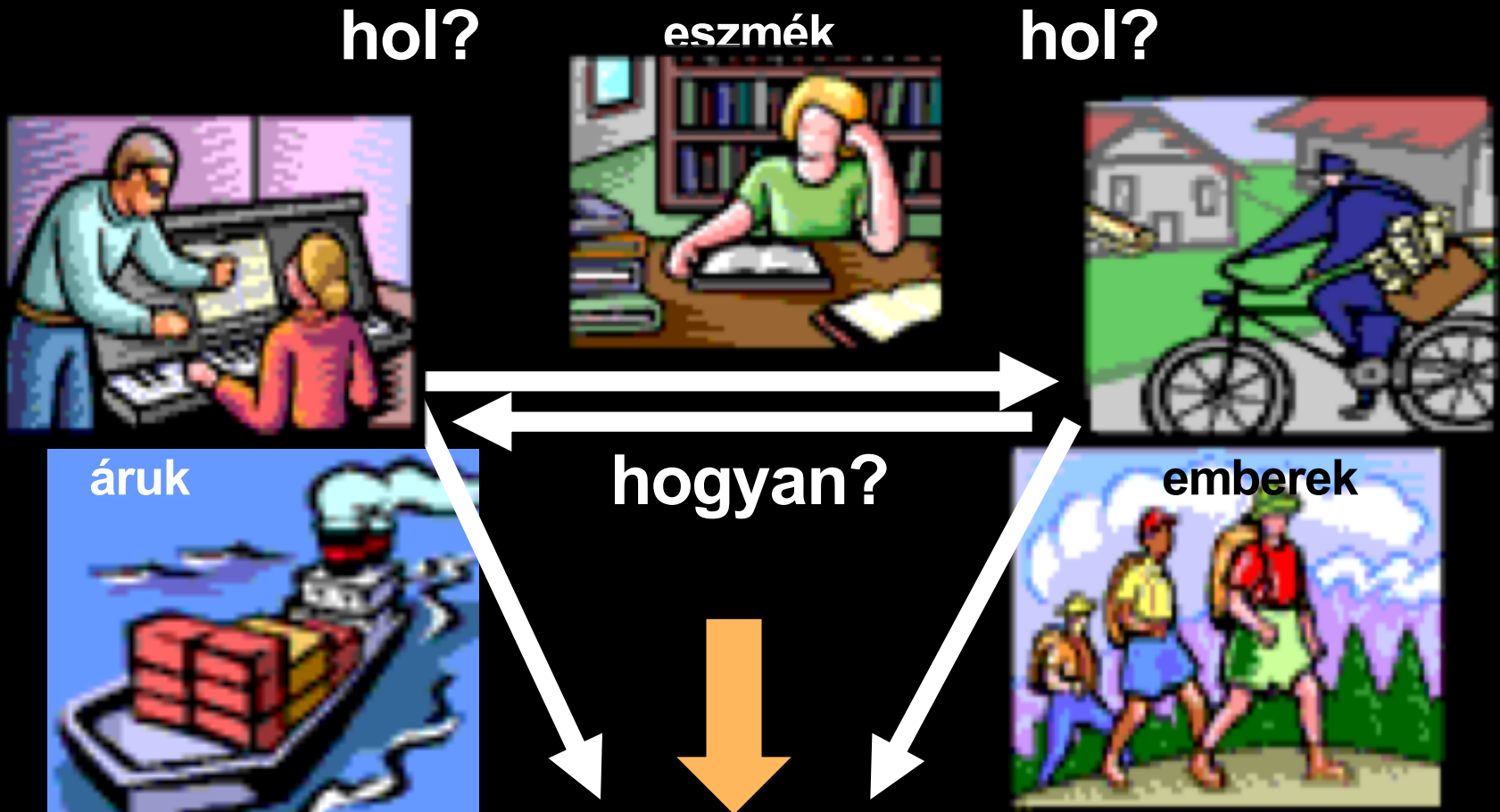
M lesz a
következmény?

PROGNOSZTIZÁLÓ korszak

Fogalomkörök

A. Helyzet és eloszlás

a függőség megértése

B. Hely

Milyen a kapcsolata
a környezetével?

hol?

Milyen a kapcsolata
a környezetével?

hol?

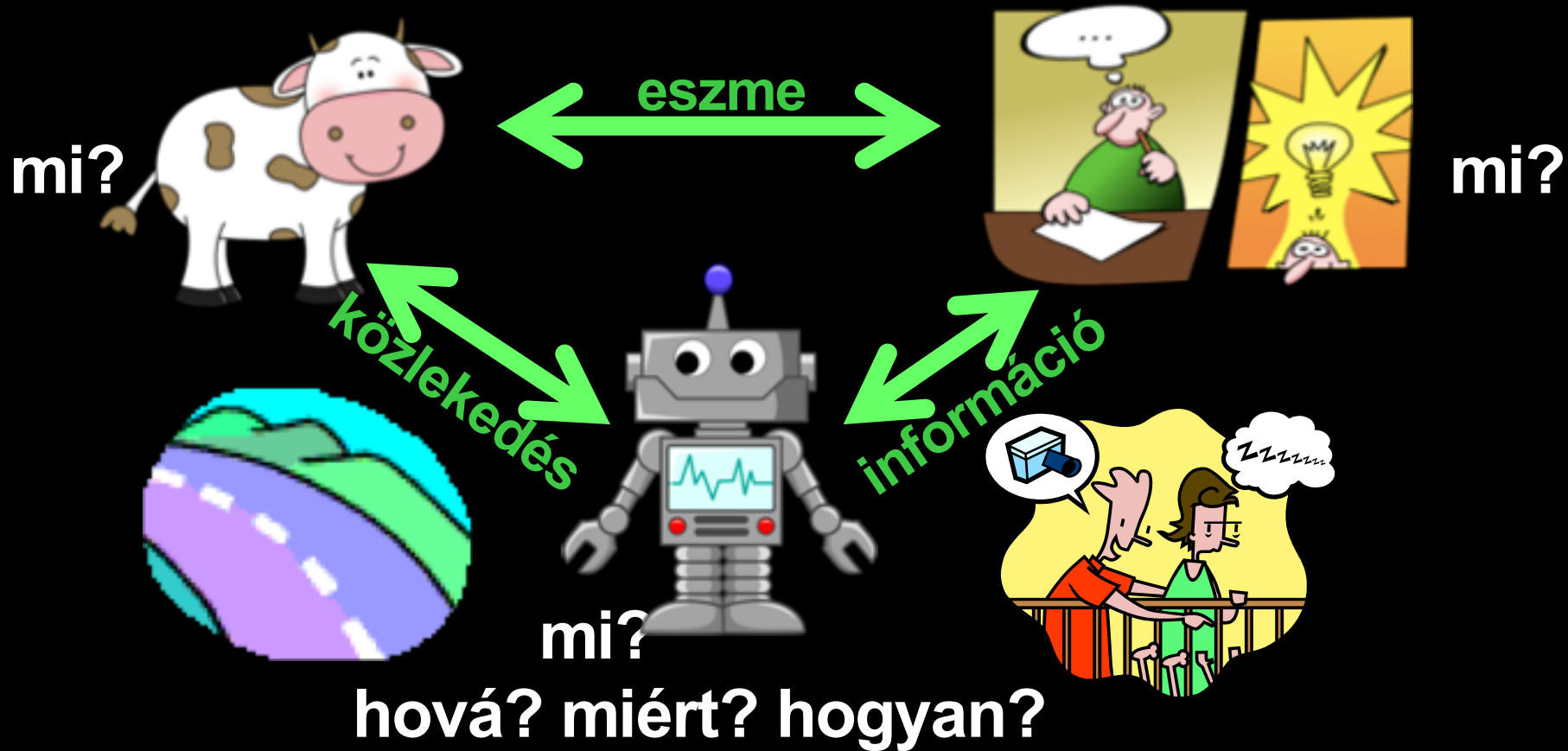

miért úgy viselkedik?

**ember és környezet
kapcsolatának megértése**

C. Térbeli kölcsönhatás

az együttműködések megértése

D. Ember és környezet közötti kapcsolat

természetes táj

hogyan?

kultúrtáj

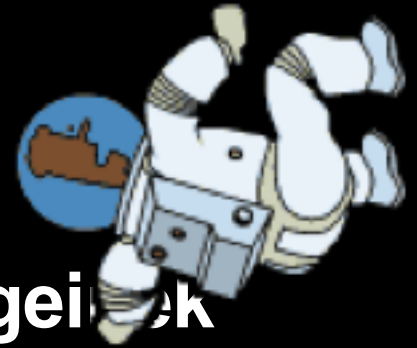
környezettudatos életmód kialakulása

A földrajztanítás célja

Alapcélja: szinetizáló módon megismertesse a földi teret és benne az embernek (mint biológiai és társadalmi lénynek) a környezetét

A földrajztanítás célja

- tájékozódás, eligazodás a Földön
- Föld alapvető jellemzőinek és jelenségeinek megismertetése
- termelő tevékenységek megismertetése
- nemzettudat kialakítása
- földrajzi-környezeti gondolkodás elsajátíttatása
- Föld eltartókapessége korlátainak megismertetése
- Föld globális problémáinak megismertetése
- összefogás, együttműködés szükségességének felismertetése a problémák legyőzésében

A földrajztanítás feladata

1. **Valósághű képet** adni a világról
(természeti és társadalom-földrajzi jellemzők)

2. **Oknyomozás**

⇒ ne statikus képük legyen a világról
⇒ értsék a környezet működését

3. **Prognosztizálás**

⇒ tevékenységek következményei
⇒ az emberiség sorsa a környezettel való gazdálkodástól függ

Kiknek tanítunk
földrajzot?

generáció

= 21. században születettek

csapatjátékosok

**céltudatosak
(terveket szőnek)**

magabiztosak

**a mának élnek,
a pillanatot
ragadják meg**

**feszültségben
élnek, nyomás
működteti őket**

rugalmasak

**mindenbe csak annyi
energiát fektetnek, amennyit
elegendőnek tartanak**

**páncéllal veszik
körül magukat
(védekeznek)**

Módszertani konzekvenciái

- Minden tevékenységre külön meg kell nyerni őket
- Monoton tevékenységek helyett új tudás építése kis információelemekből
- Minden esetben meggyőzést, magyarázatot várnak
- Világos szabályokat, tájékoztatást igényelnek

Milyen földrajz-
tanárra van szükség?

kreatív

**El tudja sajátíttatni
a földrajzi gondolkodásmódot
a z/alfa generációval**

változatos tanulási környezetekben hatékony

**kiváló
információ-
kezelő**

**tanulási folyamatot
irányító, menedzselő**

**21. századi képes-
ségekre épít**

**problémafelvető, gondolkodtató
mindig elérhető (online, széles-
körű webkapcsolatokkal)**

megvalósítja az új paradigmát

motor és eszközök

gazdálkodás az
idővel, ütemezés

kérdések,
feladatok

közös tanulás

meghajtás

probléma

menedzselt tanulási folyamat

tanulói kerék

tanári kerék

tevékenység, fogalmi tanulás/tanítás, tervezés,
véleményalkotás/formálás